
Hozzáférés az anyakönyvi nyilvántartások adataihoz

Kárpáti Orsolya *

A tanulmány célja az anyakönyvi nyilvántartások adataihoz való hozzáférési jogosultság bemutatása. Ezen cél elérése érdekében ismertetem az anyakönyvi nyilvántartások hozzáférési rendszerét, a hozzáférés valamennyi típusát, és az egyes hozzáférésekhez kapcsolódó főbb jogosultságokat, végezetül pedig javaslatot teszek a hozzáférési rendszer megújítására.

1. Alapvetések

Az anyakönyvi nyilvántartások rendszeréhez való hozzáférés magában foglalja az elektronikus anyakönyvi nyilvántartáshoz (a továbbiakban: EAK vagy EAK rendszer) és a papír alapú anyakönyvhöz történő hozzáférést. Az EAK rendszer hozzáférési jogosultságának két aspektusa különböztethető meg, az EAK rendszerhez nyilvántartási rendszerként és az EAK rendszer nyilvántartási adattartalmához történő hozzáférés.

Az EAK rendszerhez nyilvántartási rendszerként történő hozzáférés magában foglalja az egyes elektronikus nyilvántartási rendszerek adattartalmának megismeréséhez való jogot is. Ezen hozzáférés célja az anyakönyvi nyilvántartások adattartalom-elérésének, valamint az adatok bejegyzésének, illetve szolgáltatásának biztosítása az anyakönyvi eljárásról szóló 2010. évi I. törvényben (a továbbiakban: At.) erre felhatalmazottak számára.

Az EAK rendszer nyilvántartási adattartalmához történő hozzáférést az EAK rendszerben adatok rögzítésére jogosultak biztosítják. Az adattartalom megismerésének joga megilleti az EAK rendszerben adatok rögzítésére jogosultakat, az ügyfelet, továbbá azon szervezetet, akik számára a nyilvántartó szerv, az anyakönyvvezető, az anyakönyvi szerv kötelező, vagy adatigénylésen alapuló adattovábbítást végez.

A nyilvántartás adattartalmához a hozzáférés a *papír alapú anyakönyvek* esetében is biztosított. A jogszabályi felhatalmazással rendelkező szerv betekintési és adatigénylési jogosultsággal rendelkezik, míg az ügyfél kutatást végezhet az

* Doktorjelölt, Miskolci Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

anyakönyvben, anyakönyvi okirat kiállítását kérelmezheti és a személyes adataihoz való hozzáférési jogát gyakorolhatja.

Az tanulmánynak nem célja az EAK rendszer teljes adattovábbítási rendszerének tételes ismertetése. A következőkben a főbb hozzáférési típusokon keresztül mutatom be az egyes adattovábbítási kategóriákat.

2. A hozzáférés típusai

Az anyakönyvi nyilvántartások rendszere hozzáféréseinek bemutatását az EAK rendszerhez történő hozzáférés bemutatásával kezdem. Az *EAK rendszerhez nyilvántartási rendszerként hozzáférési jogosultsággal rendelkeznek* az EAK rendszerben adatok rögzítésére, a közvetlen hozzáférésre jogosultak, és rendszerkapcsolatok révén más nyilvántartásokat vezető szervek.

Az adatok rögzítésére jogosultak EAK-hoz történő hozzáféréseinek fő célja az egyes nyilvántartási adattartalmak, az azokban bekövetkezett változások rögzítése, illetve adattovábbítások végrehajtása. Az EAK rendszerben adatok rögzítésére jogosult az anyakönyvvezető, az anyakönyvi szerv, és a nyilvántartó szerv.

Az At. 77. §-a értelmében az adatok rögzítésére jogosultak között az adattovábbítási feladat- és hatásköröket a jogalkotó az alábbiak szerint osztotta fel. Az elektronikus anyakönyvben, az apai elismerő nyilatkozatok nyilvántartásában, az okirat-nyilvántartásában, a jogosultsági nyilvántartásban nyilvántartott adatok, valamint az elektronikus anyakönyvi alapiratok tekintetében:

- a *nyilvántartó szerv* az arra jogosultnak közvetlen hozzáférést biztosít;
- a *nyilvántartó szerv*, az *anyakönyvvezető* és a *hazai anyakönyvezés végzésére kijelölt anyakönyvi szerv* kötelező adattovábbítást végez;
- az *anyakönyvvezető* és a *hazai anyakönyvezés végzésére kijelölt anyakönyvi szerv* az arra jogosult részére adatigénylés alapján adattovábbítást végez;
- az *anyakönyvvezető*, valamint az *anyakönyvi szerv kormánytisztviselője* az arra jogosult részére anyakönyvi okiratot állít ki; vagy
- a *nyilvántartó szerv*, az *anyakönyvvezető* és a *hazai anyakönyvezés végzésére kijelölt anyakönyvi szerv* biztosítja az érintett személyes adataihoz való hozzáférési jogának gyakorlását.

A nyilvántartó szerv által biztosított *közvetlen hozzáférési jogosultsággal* az At. által feljogosított szervek rendelkeznek. A közvetlen hozzáférőket aszerint lehet csoportosítani, hogy melyik anyakönyvi nyilvántartásból és milyen adattartalmú lekérdezésre jogosultak.

Az *első csoportba* a legbővebb jogosultsággal rendelkező szervek tartoznak, amelyek lekérdezhetik az elektronikus anyakönyvben, az apai elismerő nyilatkozat nyilvántartásában, az okirat-nyilvántartásban, a jogosultsági nyilvántartásban kezelt adatok teljes körét (például: a nyomozó hatóság, a nemzetbiztonsági szolgálatok). A *második csoportba* tartozó szervek a jogosultsági nyilvántartás kivételével ugyanazon nyilvántartásokban kezelt adatok teljes körét érik el, mint az előző csoportba tartozó szervek (például: a külpolitikáért felelős miniszter, a hivatásos konzuli tisztviselő, és a menekültügyi hatóság). A *harmadik csoportba* tartozó

közvetlen hozzáférők kizárólag az elektronikus anyakönyvben kezelt adatok teljes körének lekérdezésére jogosultak (például: a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás szerve, az állampolgársági ügyekért felelős miniszter, és az állampolgársági ügyekben eljáró szerv). A *negyedik csoportot* alkotó szervek szintén az elektronikus anyakönyv tekintetében rendelkeznek közvetlen hozzáféréssel, de nem a teljes adatkör, hanem az anyakönyvi kivonat adattartalmát képező adatok lekérdezésére jogosultak (például: az egészségbiztosítási szerv, a családtámogatási szerv).

Az első három csoportba tartozó közvetlen hozzáférők jogosultságait tovább lehet bontani aszerint, hogy jogosultak-e az örökbefogadási adat, illetve a személyi azonosító (a továbbiakban: SZAZ) kezelésére. Az örökbefogadási adat és a SZAZ kezelésére jogosult például a bíróság, a gyámhatóság, valamint a nyomozó hatóság.

Jelen differenciálásnak a negyedik csoport tekintetében nincs relevanciája, mivel a kivonat adattartalomnak nem része a meg nem ismerhető örökbefogadási adat, illetve a SZAZ.

A felvázolt közvetlen hozzáférési kategóriák alól kivételt képez a *személyazonosság igazolására alkalmas hatósági igazolványt kiállító hatóság*, amely a negyedik csoport szerinti jogosultsága mellett közvetlen hozzáféréssel jogosult az okirat-nyilvántartásból a kezelt adatok teljes körét, továbbá az elektronikus anyakönyvből a nemzetiséghez tartozó személy nevét nemzeti nyelven átvenni.

Az EAK rendszerhez nyilvántartási rendszerként történő hozzáférési jogosultság harmadik típusa a *rendszerkapcsolatok*. A rendszerkapcsolat a közvetlen hozzáférés egyik típusának is tekinthető. Jelen esetben azonban nem az At.-ban felhatalmazott szerv fér hozzá közvetlenül az EAK rendszerhez, hanem egy másik nyilvántartás és az EAK rendszer között van közvetlen kapcsolat. A rendszerkapcsolatokat az adatátadás iránya szerint lehet kategorizálni, megkülönböztethető kétirányú vagy egyirányú adatkapcsolat. Az irány meghatározásának alapja a jogszabály, amely kimondja, hogy az EAK rendszer és az adott nyilvántartás egyoldalúan, vagy kölcsönösen továbbítanak egymásnak adatot. A következőkben egy-egy példával mutatom be az EAK rendszer eltérő irányú rendszerkapcsolatait.

Az EAK-nak *kétirányú* rendszerkapcsolata van a személyre szabott ügyintézési felület központi elektronikus ügyintézési szolgáltatással (a továbbiakban: SZÜF vagy SZÜF KEÜSZ). Ennek indoka, hogy az ügyfél az anyakönyvi kivonatot írásbelinek minősülő elektronikus úton is, mégpedig a SZÜF-ön keresztül is kérelmezheti. A SZÜF KEÜSZ és az EAK rendszerkapcsolat keretében biztosított az anyakönyvi adatok EAK rendszerbeli ellenőrzése, majd az ügyfél által előterjesztett anyakönyvi kivonat kérelem EAK rendszernek történő továbbítása.

Az *egyirányú adatkapcsolatnak* két módozata van, vagy az EAK rendszer kap adatot, vagy az EAK rendszer küld adatot.

Egyirányú adatkapcsolattal kapja meg az EAK rendszer az úti okmány adatait az útiokmány-nyilvántartásból, és a vezetői engedély adatait a közúti közlekedési nyilvántartás engedély-nyilvántartásából.

Szintén egyirányú a 2021. február 1-jei hatállyal bevezetendő új rendszerkapcsolat az EAK rendszer és az önkormányzati ASP rendszer között. Az EAK rendszer a halottvizsgálati bizonyítványt a haláleset anyakönyvezését követően az önkormányzati ASP rendszer hagyatéki alrendszere útján haladéktalanul továbbítja

a hagyatéki leltár felvételére illetékes jegyzőnek.

Az *EAK rendszer nyilvántartási adattartalmához hozzáférést* a kötelező, vagy adatigénylésen alapuló adattovábbítást az arra jogosult számára, ide nem értve a korábban részletesen bemutatott közvetlen hozzáférést és a rendszerkapcsolatokat, a nyilvántartó szerv, az anyakönyvvezető és a hazai anyakönyvezés végzésére kijelölt anyakönyvi szerv biztosítja. Ezen szervek az adattovábbítást az EAK rendszer által generált adattovábbítási dokumentum EAK rendszeren kívüli elektronikus úton, vagy papír alapon történő továbbításával teljesítik. Az ügyfél számára, a kérelmezett adatszolgáltatás, szintén az EAK rendszerből kiállított okirattal teljesíthető. Az ügyfél kérheti anyakönyvi kivonat, anyakönyvi hatósági bizonyítvány, névváltoztatási okirat és névváltoztatási okirat-másolat kiállítását, továbbá gyakorolhatja személyes adataihoz való hozzáférési jogát, amelynek keretében az anyakönyvi bejegyzéseiről teljesített adattovábbításokról kérheti tájékoztatás nyújtását.

A *papír alapú anyakönyvek nyilvántartási adattartalmához hozzáférést* tipikusan az EAK rendszer útján teljesítik. A papír alapú anyakönyv adattartalmát képező bejegyzést az adatigénylés teljesítéséhez rögzíteni kell az EAK rendszerbe, amelyet követően közvetlen hozzáféréssel lekérdezhető a bejegyzés, vagy az EAK rendszerből generált adattovábbítási dokumentum útján megismerhető az adattartalom. Ugyanezen eljárási rend vonatkozik az ügyfél által igényelt anyakönyvi kivonatra, anyakönyvi hatósági bizonyítványra is, ha az anyakönyvi okirat alapjául szolgáló anyakönyvi bejegyzés nem szerepel még az EAK rendszerben.

Az *ügyfélnek* a papír alapú anyakönyvek esetében is joga van személyes adataihoz való hozzáférési jogát gyakorolni és tájékoztatást kérni arról, hogy az anyakönyvi adatait kinek továbbították. Az 1980. december 31-ig vezetett anyakönyvi másodpéldányban nyilvántartott adatok tekintetében a levéltár, míg az eredeti példány tekintetében a nyilvántartó anyakönyvvezető, hazai anyakönyvezés végzésére kijelölt anyakönyvi szerv biztosítja ezen jog gyakorlását.

Az elektronikus anyakönyvhöz *közvetlen hozzáféréssel* rendelkező szervek az elektronikus anyakönyv esetében definiált hozzáféréssel jogosultak a papír alapú anyakönyvben nyilvántartott adatokat *megtekinteni*. Ennek megfelelően vagy a teljes adattartalomra, vagy az anyakönyvi kivonat adattartalmára vonatkozik a *betekintési jog*.

A teljes adattartalom esetében két kategória különböztethető meg. A közvetlen hozzáférők egy része (például: a bíróság, a nyomozó hatóság) jogosult valamennyi, az anyakönyvben szereplő adatot megtekinteni. A másik kategóriába tartozó szervek (például: a külpolitikáért felelős miniszter, a hivatásos konzuli tisztviselő, a menekültügyi hatóság) a papír alapú anyakönyv azon adatait ismerhetik meg, amelyek az elektronikus anyakönyv adattartalmát is képezik. A betekintésre jogosult szervek esetében is érvényesül a SZAZ adat, és az örökbefogadási adat megismerésére vonatkozó korlátozás.

A betekintés során nehezen biztosítható az adott bejegyzés azon adatainak elrejtése, amelyek megismerésére az adott szerv nem jogosult. Néhány különleges adattípustól, például a régi anyakönyvekben szereplő vallás, foglalkozás, nemesi cím, halál oka, halva születés ténye, tűzharcos jelző adattól eltekintve az elektronikus anyakönyv és a papír alapú anyakönyv adattartalma megegyezik, így a betekintési

jog gyakorlása kiváltható az egyszerűbb és gyorsabb EAK rendszerbeli közvetlen hozzáféréssel történő lekérdezéssel. Amennyiben a lekérdezendő anyakönyvi bejegyzés még nem szerepel az EAK rendszerben, az anyakönyvvezető, a hazai anyakönyvezés végzésére kijelölt anyakönyvi szerv rögzíti azt a papír alapú anyakönyvből, ezt követően sikeresen lekérdezhető a bejegyzés teljes vagy kivonat adattartalma.

Az anyakönyvbe bejegyzett adatok az At.-ban meghatározott védelmi idő lejártát követően, illetve a törvényben nevesített kivételekkel a védelmi időn belül is bárki számára *kutathatóvá* válnak. Az At. 93/A. § (1) bekezdése értelmében az anyakönyvbe bejegyzett adatok bárki számára kutathatóvá válnak az érintett halálzási évét követő harminc év; ha a halálzási éve nem ismert, az érintett születésétől számított száz év, vagy – ha az későbbi – a bejegyzés keletkezésétől számított hetvenöt év; ha sem a születés, sem a halálzási időpontja nem ismert, a bejegyzés keletkezésétől számított hetvenöt év után. Kivételt képez ezen szabály alól, és a védelmi idő lejártá előtt is kutatható az anyakönyv az At. 93/A. § (2) bekezdése szerint, ha a kutatáshoz saját bejegyzése tekintetében az érintett, az érintett halálát követően leszármazója, leszármazó hiányában bármely hozzátartozója, hozzátartozó hiányában más örököse a kutató kérésére hozzájárult; a kutató a hozzájárulás megadására jogosult személy; vagy a kutatás – a kérelmező költségére – anonimizált másolattal is megvalósítható.

A kutatás iránti kérelmet az 1980. december 31-ig vezetett anyakönyvek esetén a levéltár, míg az 1981. január 1-je után vezetett anyakönyvek esetén az anyakönyvvezető, a hazai anyakönyvezés végzésére kijelölt anyakönyvi szervnél kell benyújtani. Az anyakönyvek kutatását tipikusan családfa kutatók, vagy tudományos kutatást folytató személyek végzik.

3. Következtetések

A hozzáférést az anyakönyvi nyilvántartások rendszeréhez három területen indokolt megújítani: egyrészt bővítendő a rendszerkapcsolatok, másrészt az elektronikus ügyintézési lehetőségek, harmadrészt digitalizálandók a papír alapú anyakönyvek.

A *rendszerkapcsolatok bővítésével* fel lehet számolni a papír alapon teljesített adattovábbításokat. Az anyakönyvvezető és az anyakönyvi szerv által jelenleg papír alapon teljesített, postai úton megküldött adattovábbításokat ki lehet váltani az elektronikus adattovábbítással. Amennyiben az *értesítendő szerv* nem rendelkezik olyan közhiteles, elektronikus állami nyilvántartással, amely útján az automatikus információátadás teljesíthető, vagy gazdaságossági szempontból nem éri meg a rendszerkapcsolat kiépítése, mert statisztikai adatokkal alátámasztva nem gyakori az értesítés küldése, akkor az értesítendő szerv *hivatali tárhelyére* küldendő az értesítés.

A meglévő *EAK-SZÜF* rendszerkapcsolatot érdemes lenne bővíteni további *anyakönyvi elektronikus ügyintézési lehetőségekkel*. Példaként megemlíthető az ügyfél adatszolgáltatási kötelezettsége, valamint az anyakönyv kutathatósága.

Az ügyfél *adatszolgáltatási kötelezettségének* (például: a szülő köteles bejelenteni gyermeke élve születését, ha a gyermek intézetben kívül született; a magyar állampolgár köteles bejelenteni a külföldön kötött házasságát) jelenleg – összhangban az At. 15. §-ával – papír alapon személyesen vagy postai úton tud eleget tenni. Ezen kötelezettség teljesítése elektronikusan, az At. módosításával, a SZÜF-ön keresztül is biztosítható lenne.

Az *anyakönyv kutathatóságát* – az adatvédelem és az adatbiztonság garantálása mellett – elektronikus felületen, a SZÜF-ön is elérhetővé lehetne tenni az ügyfelek számára. A SZÜF-ön keresztül az EAK rendszerben szereplő anyakönyvi bejegyzések kutatását lehetne kérelmezni, illetve az adatokat pozitív elbírálás esetén elektronikusan megtekinteni. Az anyakönyvi bejegyzések kutatása során megoldandó, hogy csak azon adatokat ismerhesse meg a kutató, amelyek megismerésére az At. alapján jogosult, vagy az anyakönyvi bejegyzés alanya, annak hozzátartozója felhatalmazást adott.

A papír alapú anyakönyvek és az anyakönyvi alapiratok *digitalizációjával* az EAK rendszerből teljesített adattovábbításokat az anyakönyvvezető, az anyakönyvi szerv gyorsabban tudná teljesíteni. A digitalizálás megnyitja a lehetőséget új elektronikus ügyintézési lehetőségekre, ezáltal bővíteni lehet az elektronikusan kezdeményezhető anyakönyvi eljárások körét, például az előbb említett anyakönyv kutathatóságának SZÜF-ön keresztüli biztosításának előfeltétele a papír alapú anyakönyvek digitalizálása.

Az EAK rendszer 2014. július 1-jei bevezetése és az EAK rendszerhez történő hozzáférési jogosultságok kialakítása hatalmas előrelépést jelentett az anyakönyvi nyilvántartások adatainak egyszerűbb és gyorsabb elérése tekintetében. A rendszerkapcsolatok, az elektronikus ügyintézési lehetőségek bővítésével, és a papír alapú anyakönyvek digitalizálásával tovább növelhető az EAK rendszer szolgáltatóképessége, biztosítható az állam egyes információs rendszerei közötti hatékony információcsere, az ügyintézési határidő, az ügyféli terhek csökkentése, és a papírmentes ügyintézés.
